

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Кужелєв М.О.,
Житар М.О.

Предмет роботи – концептуальні аспекти ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку України.

Метою статті є розгляд та обґрунтування концептуальних засад ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку України.

Метод і методологія проведення роботи – використані загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема порівняння, наукової абстракції, індукції та дедукції, аналізу та синтезу і тощо.

Результати роботи – досліджено поняття «інноваційна діяльність» та проаналізовано рівень фінансування наукової та інноваційної діяльності в Україні з обґрунтуванням напрямків розвитку інноваційної діяльності.

Висновки – удосконалення системи фінансового забезпечення наукової діяльності на інноваційній основі ґрунтується на отриманні ресурсів по різних каналах, зокрема, забезпечення базового та програмно-цільового фінансування за рахунок прямої фінансової підтримки держави в обсягах визначених законодавчо, розширення приватного фінансування шляхом венчурних та інших комерційних джерел (гранти, інвестиції). Введення державою таких методів непрямой фінансової підтримки як пільгове оподаткування, кредитування і субсидування.

Ключові слова: наука, фінансування науки, державна підтримка, наукова діяльність, інноваційна діяльність, концептуальні основи, гранти.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ

Кужелєв М.А.,
Житар М.О.

Предмет работы – концептуальные аспекты эффективности финансового обеспечения инновационного развития Украины.

Целью статьи является рассмотрение и обоснование концептуальных основ эффективности финансового обеспечения инновационного развития Украины.

Метод и методология проведения работы – использованы общенаучные и специальные методы, в частности сравнения, научной абстракции, индукции и дедукции, анализа и синтеза и тому подобное.

Результаты работы – исследовано понятие «инновационная деятельность» и проанализирован уровень финансирования научной и инновационной деятельности в Украине с обоснованием направлений развития инновационной деятельности.

Выводы – совершенствование системы финансового обеспечения научной деятельности на инновационной основе основывается на получении ресурсов по различным каналам, в частности, обеспечение базового и программно-целевого финансирования за счет прямой финансовой поддержки государства в объемах определенных законодательно, расширение частного финансирования путем венчурных и других коммерческих источников (гранты, инвестиции). Введение государством таких методов косвенной финансовой поддержки как льготное налогообложение, кредитование и субсидирование.

Ключевые слова: наука, финансирование науки, государственная поддержка, научная деятельность, инновационная деятельность, концептуальные основы, гранты.

CONCEPTUAL BASES EFFECTIVE FINANCIAL SUPPORT FOR INNOVATIVE DEVELOPMENT OF UKRAINE

Kuzheliev M.O.,
Zhytar M.O.

The subject of the work – the conceptual aspects of the effectiveness of financial support innovative development of Ukraine.

Purpose – The aim of the article is to review and study the conceptual foundations of the effectiveness of financial support innovative development of Ukraine.

Method and methodology of work - used general scientific and special methods, such as comparison of scientific abstraction, induction and deduction, analysis and synthesis and the like.

Results – explore the concept of «innovation» and analyzed the level of funding of research and innovation activity in Ukraine with justification directions of innovation.

Conclusions - improving the system of financial support of scientific activities on the basis of innovation is based on obtaining resources through various channels, in particular the provision of basic and program-oriented funding through direct financial support from the state in the volumes defined by law, the expansion of private financing through venture capital and other commercial sources (grants, investments). The introduction of such methods by the state financial support as an indirect tax breaks, loans and subsidies.

Key words: science, science funding, government support, scientific activity, innovation, conceptual foundations and grants.

Актуальність теми. На сьогоднішній день однією зі складових забезпечення динаміки зростання економіки України є впровадження інноваційної моделі розвитку. Саме такий шлях дає можливість нашій країні зберегти і найбільш ефективно використовувати існуючий науково-технічний потенціал для здійснення структурних технологічних змін та зайняти вагомe місце у світовому співтоваристві. В умовах подолання негативних наслідків світової фінансової кризи суттєво ускладнюється механізм фінансового забезпечення проведення широкомасштабної інноваційної політики, насамперед, через обмеження доступу до зовнішніх запозичень, уповільнення кредитної активності та зниження довіри до банківської системи, значне зростання дефіциту державного бюджету, наявність цілого ряду структурних деформацій у розвитку вітчизняного фінансового ринку. В контексті забезпечення стійкого економічного зростання в Україні

особливого значення набуває розвиток теоретичних засад та розробка ефективних практичних заходів щодо структурної перебудови існуючого механізму фінансового забезпечення реалізації інноваційної моделі розвитку.

Ступінь дослідження даної проблеми вченими. Проблеми ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку висвітлено в працях вітчизняних та закордонних науковців. Серед відомих українських вчених можна виділити: О. Амошу, О. Барановського, Т. Боголіб, С. Буковинського, О. Василика, В. Гейця, В. Глущенко, В. Грушко, А. Даниленко, О. Колодізева, М. Крупку, В. Куценко, Е. Лібанову, І. Лук'яненко, І. Лютого, Н. Новікова, Т. Оболенську, С. Онишко, П. Саблука, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія, та зарубіжних: Е. Аткінсон, Г. Беккера, Ч. Бексона, М. Благау, Грегори Дж. Брока, А. Вагнера, Дж. Вейзе, Є. Деннісова, П. Друкера, К. Ерроу, Дж. Кейнса, П. Самуельсона, Т. Шульца, А. Анчишкіна, В. Афанас'єва, В. Басова, С. Белякова, В. Єрошина, В. Жаміна, Е. Жильцова, С. Костяняна, С. Струмиліна, Д. Чупрунова.

Метою статті є розгляд та обґрунтування концептуальних засад ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку України.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетами сучасного економічного розвитку є інвестиції в людський капітал і формування інтелектуального капіталу. На сучасному етапі, перед Україною стоїть завдання формування власної інноваційної моделі, яка передбачає взаємодію держави, бізнесу та науки. Держава, насамперед, має забезпечити розвиток такої моделі шляхом створення системного правового поля, умов для ефективного функціонування наукової та освітньої сфер, а також визначити пріоритети інноваційного розвитку.

Поняття «інноваційна діяльність» означає «самостійний вид діяльності підприємства, пов'язаний з управлінням процесами відновлення всіх об'єктів господарювання в ринковій економіці». Але серед вчених є і різні думки щодо цього терміну.

С. Покропивний визначає інноваційну діяльність як процес, спрямований на розробку і реалізацію результатів закінчених наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень у новий чи удосконалений продукт, реалізований на ринку, у новий чи удосконалений технологічний процес, використовуваний у практичній діяльності, а також пов'язані з цим додаткові наукові дослідження і розробки [1].

У роботах Г. Фатхутдінова інноваційна діяльність розуміється як діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок для розширення і оновлення номенклатури і поліпшення якості продукції, що випускається (товарів, послуг), вдосконалення технології їх виготовлення з наступним впровадженням і ефективною реалізацією на внутрішньому і зарубіжному ринках (це стосується також інноваційно-інвестиційної діяльності) [2].

Під терміном «інноваційна діяльність» ряд вчених бачить діяльність, спрямовану на пошук можливостей інтенсифікації виробництва та задоволення суспільних потреб в конкурентоспроможних товарах і послугах завдяки використанню науково-технічного та інтелектуального потенціалу [3].

Інноваційна діяльність - процес, спрямований на реалізацію результатів завершених наукових досліджень і розробок або певних науково-технічних досягнень у новий чи удосконалений продукт, реалізований на ринку, у новий чи удосконалений технологічний процес, використовуваний у практичній діяльності, а також пов'язані з цим процесом наукові розробки і дослідження. Розглядаючи наведене визначення поняття «інноваційна діяльність», необхідно вказати на відсутність у ньому процесу розробки інновації. Хоча потрібно відзначити, що інноваційна діяльність означає весь інноваційний процес, який починається розробкою ідеї і закінчується реалізацією готової продукції. Більш повно суть інноваційної діяльності розкриває наступне визначення: інноваційна діяльність - це процес, спрямований на розробку інновацій, реалізацію результатів завершених наукових досліджень або певних науково-технічних досягнень у новий чи удосконалений продукт, реалізований на ринку, у новий чи удосконалений технологічний процес, використовуваний в практичній діяльності, а також пов'язані з цим процесом наукові розробки і дослідження.

На наш погляд, найбільш точне і повне визначення інноваційної діяльності наведено в Законі України «Про інвестиційну діяльність» № 1560 від 18.09.1991 р., в якому під інноваційною діяльністю розуміють складний процес трансферу нових знань і досягнень в об'єкти економічних відносин, який спрямований на розробку нової конкурентоспроможної продукції. Метою інновацій є збільшення продуктивності праці за рахунок більш ефективного використання ресурсного потенціалу [4]. Результатом інноваційної діяльності є продукт, який реалізується як об'єкт інтелектуальної власності, що підтверджується відповідними документами (патенти, свідоцтва, ліцензії).

У світовій практиці вважається, що наука є найбільш ефективною сферою капіталовкладень, прибуток від яких становить 100-200%, що набагато перевищує рівень рентабельності в інших галузях. За даними зарубіжних економістів, на один долар витрат на науку щорічно припадає прибутку 4-7 дол. США. В Україні ефективність науки також досить висока. На 1 гривню, витрачену на науково-дослідні роботи та дослідно-конструкторські розробки, прибуток складає 3-8 гривень.

Створення ефективного механізму стимулювання інновацій вимагає змін у фінансово-кредитній політиці, зокрема, передбачає розвиток ризикового венчурного підприємництва, яке виступає одним із джерел фінансування інновацій, створення державних цільових фондів науково-інноваційного розвитку.

Державні кошти є важливим джерелом фінансування не тільки науки, а й інноваційної діяльності. Важливу роль у комерціалізації ідеї і впровадженні інновацій відіграють державні програми. Так, наприклад, кожна країна прагне надати підтримку для розвитку різним секторам економіки, створюючи досить потужні національні стратегічні програми. Так, в Угорщині існує «Національна науково-дослідна та інноваційна стратегія – інвестиції в майбутнє» (2013–2020 рр.), у Словаччині – «Стратегія науково-дослідного та інноваційного розвитку в рамках Smart-спеціалізації» (2014–2020 рр.), у Словенії – «Дорожня карта дослідницької інфраструктури» (2012–2020 рр.), у Південній Африці – «Десятирічний інноваційний план» (2008–2018 рр.), завдання яких полягає в стимулюванні стратегічного партнерства між наукою та бізнесом, стимулюванні інновацій в промисловості, пришвидшенні процесу поширення технологій, активна участь у міжнародній співпраці з метою збільшення власного науково-інноваційного потенціалу, підготовка достатньої кількості фахівців у інноваційній сфері.

Для впровадження цих стратегій, на наш погляд доцільно запроваджувати в Україні університети дослідницького типу. Вони мають стати економічно рушійною силою і джерелом інновацій, шляхом до створення системи науково-технічного розвитку, середовищем для підготовки висококваліфікованих кадрів і формування венчурного капіталу для комерціалізації результатів наукових досліджень.

Створення таких університетів в Україні дасть змогу підтримати найталановитіших та креативних науковців та наукових колективів щодо проведення передових досліджень найвищого рівня через Європейську Дослідницьку Раду (ERC); співпрацювати з європейськими структурами з метою пошуку нових та перспективних областей досліджень через підтримку Майбутніх та виникаючих технологій (FET); надати дослідникам можливості для навчання та розвитку кар'єри у рамках програми дій Марі Складовської Кюрі (Marie Skłodowska-Curie Actions); забезпечити доступ всіх дослідників до висококласних дослідницьких інфраструктур, в тому числі європейських (включаючи е-інфраструктури).

Зарубіжний досвід показує, що поява в кінці минулого століття в Європі університетів «дослідницького» або «підприємницького» типу, в яких поєднується наукова та освітня діяльність на основі інноваційних технологій і принципів управління є найкращим середовищем і центром інноваційного розвитку. Нова модель інноваційного розвитку, яку свого часу запропонував професором Стенфордського університету Генрі Іцковіца, заснована на тісному співробітництві університету з бізнесом і поєднує навчання, наукові дослідження та інновації, дозволяє впроваджувати високі технології і виводити їх на ринки. Вищий навчальний заклад підприємницького типу виступає учасником ринків освітніх послуг і продуктів, праці, наукомістких розробок і послуг [5]. Слід зазначити, що в Україні з прийняттям нового Закону «Про вищу освіту» теж відбуваються деякі зміни і перший заступник міністра освіти І.Р.Совсун у своїх виступах робить акцент саме на співпраці університетів з роботодавцями [6]. Саме на даному етапі, на наш погляд, доцільно розробити концептуальні засади ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку України, які враховують необхідність створення університетів дослідницького типу, що займаються науковими розробками та співпрацюють з роботодавцями, які формують заказ на потреби високоякісних фахівців в окремій галузі. На рис. 1. представлена система державної підтримки інноваційного розвитку України, яка може здійснюватись двома методами: прямим чи непрямим фінансуванням.

Проте, на сучасному етапі створення якісних університетів досліджуваного типу та їх фінансування з боку держави може стикатися з багатьма проблемами. Про низький престиж праці в галузях науки та освіти свідчить зменшення чисельності науковців. Так, за останні 15 років, за даними Державної служби статистики України їх чисельність в університетах скоротилася з 26,1 тис. Осіб до 9,6 тис. Осіб або майже в 2,7 рази [7]. Наукові розробки високого рівня, які виконуються в навчальних закладах, зменшилися майже наполовину. В цілому наукові дослідження в університетах мають низький рівень, не впроваджуються в навчальний процес і виробництво [8].

Недостатній рівень мотивації праці науковців, незадовільний стан матеріально-технічної бази наукових досліджень в університетах (за даними Державної служби статистики України середній рівень зносу наукового обладнання і приладів складає більше 85%) також виступають суттєвими факторами, що впливають на якість виконання наукових розробок.

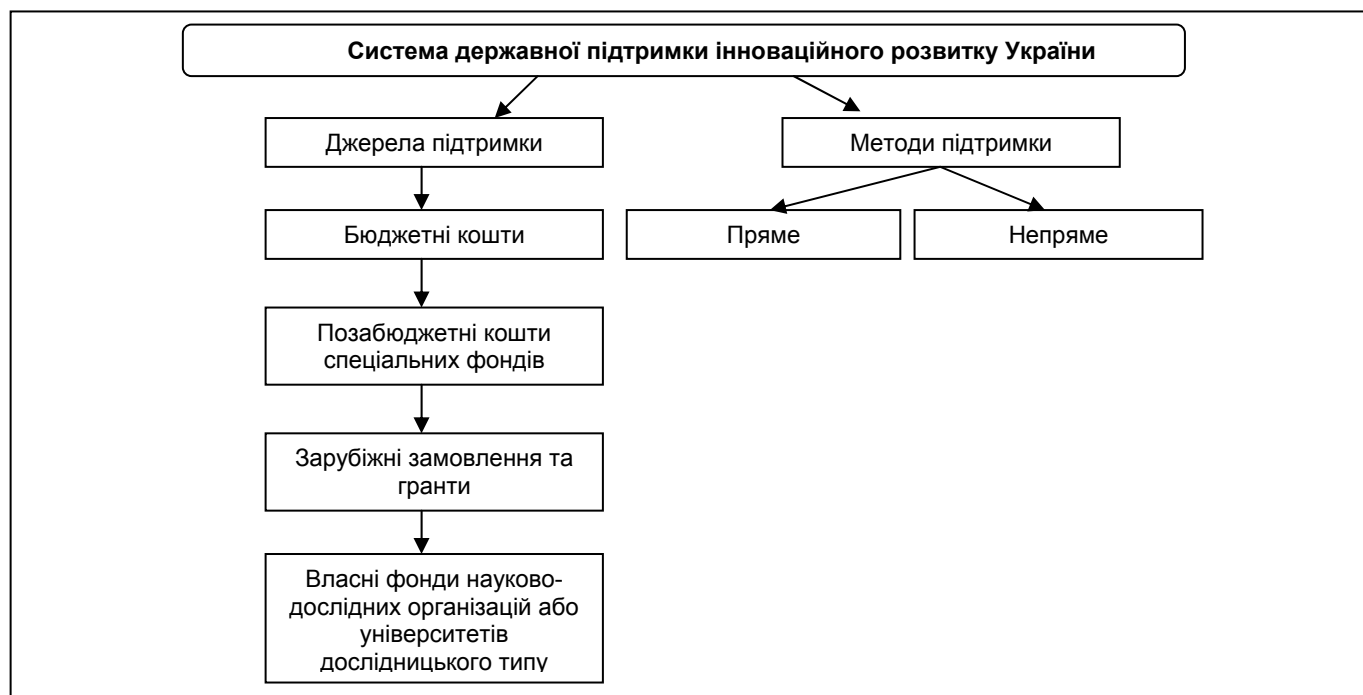

Рисунок 1. Система державної підтримки інноваційного розвитку України

Протягом останніх років частка коштів на фінансування наукових досліджень в університетах зменшилася у загальному обсязі фінансування наукової сфери до 4,7 відсотка. Для порівняння, в європейських країнах для наукових досліджень в середньому становить понад 100 тис. Доларів США на рік на одного штатного науковця університету, тоді як у вітчизняних університетах цей показник в середньому становить 34 тис. грн. на рік, а в цілому по Україні становить 93,7 тис. грн. [7].

Незважаючи на те, що за останнє десятиліття обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт збільшився в 4 рази, у тому числі на фундаментальні дослідження - в 5 разів, частка обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт у відношенні до ВВП скоротилася з 1,11 до 0,79%, також відбулося скорочення чисельності вчених - у 0,8 рази.

Основними причинами нинішнього стану наукової діяльності та недостатнього рівня її взаємозв'язку з навчальним і виробничим процесом в академічних інститутах є: низький попит виробництва на впровадження науково-технічних розробок, низька якість отриманих результатів наукових досліджень, неефективне витрачання виділених бюджетних коштів на наукові дослідження, відсутність координації наукових досліджень навіть в рамках однієї установи, недосконалість нормативно-правової

бази потребам розвитку наукової діяльності університетів і мала чисельність в них штатних наукових працівників.

У системі вищої освіти зосереджений вагомий науковий потенціал України - 68,9% докторів і 72,6% кандидатів наук. Підготовка 81% докторантів і 85% аспірантів здійснюється саме у вищих навчальних закладах, тому від раціональної організації та адекватного фінансування науки в університетах залежить і якість підготовки людського капіталу, і науковий базис інноваційного розвитку економіки, науково-технічний та інтелектуальний потенціал України.

Видатки загального фонду Міністерства освіти і науки України в 2015 році скорочуються на 23% порівняно з 2014 роком. Більшою мірою це не зниження, а передача певних потоків на місцевий рівень - з'явилася відповідна субвенція місцевим бюджетам у розмірі 5,7 млрд. грн. Крім того, у державному бюджеті на 2015 рік планувалося збільшення фінансування, а за фактом відбулося зниження на 17% в порівнянні з витратами 2014 року до 242 млн. грн. Також зниження відбулося і для витрат на науку в КНУ ім. Шевченка в 42 млн. грн, тобто на 34%, зате на 10 млн. грн. зросло фінансування дослідження на антарктичній станції «Академік Вернадський».

На наш погляд, бюджетне фінансування наукових досліджень в дослідницькому університеті повинно здійснюватися за базовим і програмно-цільовим направленням [10]. Базове фінансування дозволяє забезпечити проведення фундаментальних і прикладних наукових та науково-технічних досліджень за пріоритетними напрямками, підготовку та перепідготовку наукових кадрів та розвиток інфраструктури науково-технічної діяльності. Причому для фінансування фундаментальної науки необхідно створити Державний фонд фундаментальних досліджень, кошти з якого будуть виділятися на конкурсній основі.

Програмно-цільове фінансування здійснюватиметься на конкурсній основі для забезпечення виконання науково-технічних програм, спрямованих на реалізацію пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, проведення найважливіших прикладних науково-технічних розробок [10].

Додаткові джерела фінансування повинні надходити в результаті отримання грантів від держави, зарубіжних та вітчизняних партнерів на конкурсній основі; створення партнерств університетів і агропромислових підприємств для розширення обсягів дослідних робіт; венчурні та комерційні джерела фінансування; а також заохочення держави через непряму фінансову підтримку із застосуванням фінансових інструментів і стимулів для розвитку форм малого бізнесу (модель технопарків, використовуваної в університетах усього світу), а також різні форми субсидування і кредитування інновацій.

Отже, подальше вдосконалення системи фінансового забезпечення наукової діяльності в університетах дослідницького типу передбачає впровадження в практику фінансування наукової діяльності за рахунок виконання науково-дослідних робіт на госпрозрахунковій основі, а саме по:

- виготовлення та продаж власних наукових розробок;
- виконання програмних досліджень для передових ефективно діючих підприємств у сфері діяльності університету;
- створення дієвого механізму стимулювання наукової творчості фахівців дослідницького університету відповідно до міжнародних стандартів (орієнтація на програму Горизонт - 2020);
- надання права університетам розпоряджатися коштами, які вони заробляють виконанням науково-технічних та інших господарських робіт, безпосередньо через банківські рахунки, звільнивши їх від лімітування розподілу за статтями (процес децентралізації);
- законодавчо закріпити надання дослідницького та інвестиційного податкового кредиту, що відстрочують податкові платежі в частині витрат з прибутку на інноваційні цілі;
- «податкові канікули» на протязі кількох років на податок з прибутку, отриманого від реалізації інноваційних проектів;
- зниження ставок податку на прибуток, спрямоване на НДДКР, які виконуються на державне замовлення або спільно з державою;
- утримання з оподаткованого прибутку внесків у благодійні фонди, що займаються фінансуванням інновацій.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Удосконалення системи фінансового забезпечення наукової діяльності на інноваційній основі ґрунтується на отриманні ресурсів по різних каналах. Зокрема, забезпечення базового та програмно-цільового фінансування за рахунок прямої фінансової підтримки держави в обсягах визначених законодавчо, розширення приватного фінансування шляхом венчурних та інших комерційних джерел (гранти, інвестиції). Введення державою таких методів непрямої фінансової підтримки як пільгове оподаткування, кредитування і субсидування.

Список використаних джерел

1. Покропивний С.Ф. *Інноваційний менеджмент у ринковій системі господарювання* / С.Ф. Покропивний // *Економіка України*, 1995. - № 2. - С. 24.
2. Фатхутдинов Р.А. *Інноваційний менеджмент: підручник для студ. Вузів за фахом і напрямком «менеджмент»* / Р.А. Фатхутдинов. - М. : Бізнес-школа «Інтел-Синтез», 1998.
3. Загородній А.Г. *Фінансово-економічний словник* / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. - К. : Знання, 2007. - 1027 с.
4. *Про інвестиційну діяльність: Закон України 18 вересня 1991 року № 1560-XII: [Електр.ресурс]. - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua*
5. Пузанков Д.В. *Стратегія розвитку технічного університету* / Д.В. Пузанков // *Высшее образование сегодня*. - 2002. - № 7 - 8. - С. 34-43.
6. *Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електр.ресурс]. - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua*
7. *Державна служба статистики України [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>*
8. Боголіб Т.М. *Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в Україні [Текст]: ред.... докт. екон. наук: 08.04.01* / Т.М. Боголіб; - *Науково-дослідний фінансовий інститут Міністерства фінансів України, Київ, 2006.*
9. *Пріоритети формування фінансово-кредитного механізму сталого розвитку економіки України [Монографія] / за ред. П.В. Єгорова. - Донецьк : Донбас. - 473 с.*
10. Чугунов І.Я. *Теоретико-методологічні засади удосконалення програмно-цільового методу планування видатків бюджету [Текст] / І.Я. Чугунов // Фінанси України. - 2004. - № 9. - С. 37.*

References

1. Pokropivny S.F *Innovatsiyny management at rinkoviy sistemi gospodaryuvannya* // *Ekonomika Ukraine*, 1995. - № 2. - S. 24.

2. Fatkhutdinov R.A. *Innovatsiyny management: pidruchnik for students. Vuziv for fahom i napryamkom «management»*. M.: Biznes- school «Intel-Synthesis», 1998.
3. Zagorodniy A.G., Voznyuk G.L. *Finansovo-ekonomichny vocabularies - K: Knowledge, 2007. - 1027 p.*
4. *About investitsiynu diyalnist: Law of Ukraine 18 Veresnya 1991 rock № 1560-XII: www.zakon.rada.gov.ua*
5. Puzankov D.V. *Development Strategy Technical University // Higher education today. - 2002. - № 7 - 8 - P. 34-43.*
6. *About vischu osvitu: Law of Ukraine od 01.07.2014 № 1556-VII : www.zakon.rada.gov.ua*
7. *Derzhavna Statistics Service of Ukraine / Ofitsiyny website Derzhavnoi Statistics Service of Ukraine. : http://www.ukrstat.gov.ua/*
8. Bogolib T.M. *Finansove zabezpechennya rozvitku vischoї osviti i science Ukraїni Doctor. Ekon. Sciences: 08.04.01 - Naukovo-doslidny finansovy institut Ministerstva finansiv Ukraine, Kiev, 2006.*
9. *Prioriteti formuvannya finansovo-credit mehanizmu steel rozvitku Economy of Ukraine [Monografiya] / P.V Egorov. - Donetsk: Donbas., 473 p.*
10. Chugunov I.Ya. *Theoretical and metodologichni Ambush udoskonalennya programno- tsilovogo method planuvannya vidatktiv budget // Finansi Ukraine. - 2004. - № 9. - S. 37.*

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Кужельє Михайло Олександрович, доктор економічних наук, професор кафедри фінансів

Житар Максим Олегович, кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи та фінансового моніторингу Національний університет Державної податкової служби України
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, 08201, Україна
e-mail: m-kristo@yandex.ua, zhytarmaksym@gmail.com

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Кужельє Михаил Александрович, доктор экономических наук, профессор кафедры финансов

Житарь Максим Олегович, кандидат экономических наук, доцент кафедры банковского дела и финансового мониторинга
Национальный университет Государственной налоговой службы Украины
ул. Университетская, 31, г. Ирпень, 08201, Украина
e-mail: m-kristo@yandex.ua, zhytarmaksym@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHOR

Kuzheliev Mykhailo Olexandrovich, Doktor of Science (Economics), Professor

National State Tax Service University of Ukraine

Zhytar Maksym Olegovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of banking and financial monitoring
31, Universitetska street, Irpin, 08201, Ukraine
e-mail: m-kristo@yandex.ua, zhytarmaksym@gmail.com

УДК 338.465.4:378

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЙ ТА ДЕТЕРМІНАНТИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сандул М.С.

У статті проведено дослідження сучасних процесів у вищій освіті і тенденцій розвитку національних освітніх систем. Метою дослідження є вивчення концепцій конкурентоспроможності вищої освіти в їх розвитку, а також підходів до її аналізу, прийнятих в сучасній світовій академічній практиці, виокремлення ключових детермінант глобальної конкурентоспроможності національних систем вищої освіти. Методологічною основою дослідження є системний підхід та система загальнонаукових методів. Основні результати дослідження можуть бути використані при формуванні політик, програм та напрямків розвитку системи освіти, зокрема вищої.

На основі проведеного аналізу було висвітлено еволюцію і сучасний стан розвитку теорій та підходів до вивчення систем вищої освіти з огляду їх конкурентоспроможності, запропоновано власне визначення поняття конкурентоспроможності національних систем вищої освіти, виокремлено ключові фактори їх ефективності, а також окреслено трансформацію ролі системи вищої освіти в суспільстві та основні тенденції розвитку вищих навчальних закладів.

Ключові слова: вища освіта, конкурентоспроможність системи вищої освіти, «освіта 1.0 – 4.0», університет світового класу, флааманський університет, освіта в інтересах сталого розвитку.

ЕВОЛЮЦИЯ КОНЦЕПЦИЙ И ДЕТЕРМИНАНТЫ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫХ СИСТЕМ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Сандул М.С.

В статье проведено исследование современных процессов в высшем образовании и тенденций развития национальных образовательных систем. Целью исследования является изучение концепций конкурентоспособности высшего образования в развитии, а также подходов к анализу систем высшего образования, принятых в современной мировой академической практике; выделение ключевых детерминант глобальной конкурентоспособности национальных систем высшего образования. Методологической основой исследования является системный подход и система общенаучных методов. Основные результаты